

Cas altes capacitats: les lleis a l'ombra (?) gestió educativa de les altes capacitats

Presentació

El tema de les altes capacitats sempre ha estat present en la meua vida. Fa uns anys, van confirmar el cas a la meua germana. A partir d'aquell moment van començar a sortir diverses preguntes i problemes que vaig veure clar que volia tractar en el meu treball de recerca. Tot i que en certs moments al llarg de l'any m'he plantejat canviar el tema, sempre he acabat tornant a les altes capacitats, ja que és un tema que he viscut de primera mà. Ja decidit el tema, vaig tenir dubtes a l'hora de decidir exactament cap on volia dirigir el treball. El de les altes capacitats és un concepte molt ampli i que de ben segur s'ha tractat mil i una vegades. Volia donar-li un enfocament diferent al de la gestió que en fan les escoles, i finalment em vaig decantar per la part jurídica, ja que és l'àmbit al qual em vull dedicar en un futur.

Per tal de realitzar el meu treball em vaig plantejar diversos objectius a partir d'un de general: descobrir el grau d'implicació de les escoles en la gestió educativa de les altes capacitats. Els altres objectius són els següents:

- Respondre els meus dubtes sobre la regulació legislativa de les altes capacitats a nivell de Catalunya, Espanya i Europa.
 - Descobrir el nivell de coneixement d'aquestes lleis, si n'hi ha, de les famílies i professors.
-

-
- Saber el grau de satisfacció de les famílies sobre l'atenció als alumnes amb altes capacitats.
 - Esbrinar la posició del país espanyol dins el continent europeu de la resposta educativa respecte als alumnes amb altes capacitats.
 - Veure quin és el protocol més popular a l'hora de detectar i atendre unes altes capacitats.

Un cop plantejats els objectius, les meves hipòtesis deien que no hi ha cap llei que reguli l'atenció dels alumnes amb altes capacitats a cap dels àmbits exposats anteriorment però, si n'hi ha alguna, la majoria de famílies i professors la desconeixen. També pensava que les famílies valoren com a dolenta la gestió que se'n fa a l'escola, ja que els professors perceben que no tenen prous recursos ni informació, i això provoca que en molts casos no actuïn. Finalment, vaig suposar que Espanya es troba en una posició bastant dolenta comparada amb els altres països europeus quant a l'atenció educativa de les altes capacitats.

Metodologia

En un inici, volia analitzar els procediments i mètodes que caldria seguir amb un alumne amb altes capacitats a les escoles de Palamós i Calonge i, a partir d'aquí, crear jo un mètode i portar-lo a terme a les escoles de primària. També vaig voler analitzar com se senten a la classe i quina opinió en tenen els seus companys d'aula, i, més tard, vaig voler centrar-me en la motivació i en com fer que aquests alumnes no s'avorrissin a classe.

Amb tot això, va arribar la pandèmia de la COVID-19 i, tancada a casa, vaig veure com totes les probabilitats de fer un treball de camp entrant a les aules s'esvaïen. Va ser aquí quan em vaig plantejar canviar de tema, però vaig decantar-me per enfo-

car-lo cap a la seva part legal i començar a indagar en el meu (espero) futur món. Per tal de realitzar el meu treball he fet molta recerca sobre les diferents lleis i decrets dels diferents països europeus; sobre els tòpics relacionats amb les altes capacitats, la intel·ligència i el quocient intel·lectual i com es detecten i mesuren, i sobre uns mites que se senten sempre i han quedat desmentits. Per a la part pràctica he realitzat tres enquestes a tres col·lectius diferents: famílies, escoles (destinada a secretaria o direcció) i professors. Vaig triar aquests col·lectius perquè són dos dels tres «sistemes educatius» que tenen un gran impacte en l'educació d'aquests alumnes.

Cos del treball

El meu treball es divideix en dues grans parts:

En primer lloc, la part teòrica, on hi ha la definició del terme *superdotació*, les seves àrees i una sèrie de mites sobre aquest concepte; les definicions d'*intel·ligència* i *quocient intel·lectual*, com es mesura i unes pinzellades de la història de la creació dels tests que el calculen; les respostes d'entrevistes amb una psicòloga; els sistemes educatius que intervenen en els alumnes amb altes capacitats; la figura dels Equips d'Assessorament i Orientació Psicopedagògica, i el marc legal de les altes capacitats a nivell regional, estatal i continental, amb una comparativa dels països amb millors i pitjors situacions respecte a la gestió de les altes capacitats. El vocabulari legislatiu de vegades pot resultar difícil de llegir i entendre, així que he procurat explicar totes les lleis de forma que tothom les pugui comprendre sense gaire dificultat.

En segon lloc, la part pràctica, on es troben les respostes a les enquestes que vaig fer a famílies, escoles i professors, ordenades en taules i gràfiques. En aquestes enquestes se'ls preguntava sobre la identificació de les persones superdotades, l'atenció que les oferien les escoles, les lleis corresponents al tema i els possibles canvis

que voldrien fer en el projecte educatiu dels centres. A més, en l'enquesta a les famílies hi vaig afegir una última pregunta opcional perquè aquelles que tinguessin fills amb altes capacitats m'expliquessin de forma anònima les seves experiències. Per desgràcia, la majoria van ser negatives.

Finalment, les conclusions del treball amb les hipòtesis verificades i/o desmentides, la bibliografia, amb tots els recursos utilitzats citats, i l'annex, on hi ha unes definicions de conceptes jurídics i les enquestes realitzades amb les respostes obtingudes en paper.

Conclusions

Mentre anava investigant, fent entrevistes i enquestant a diferents grups de persones, vaig anar trobant resposta a aquelles hipòtesis que m'havia plantejat en començar el treball.

Amb la part teòrica vaig poder donar resposta a dues de les hipòtesis.

En primer lloc, i contràriament al que pensava en un inici, sí que hi ha lleis que regulen l'atenció a les escoles dels alumnes amb altes capacitats, tant a nivell de Catalunya, com d'Espanya i d'Europa. Amb aquesta pregunta resolta, el meu treball i la meva part pràctica van poder fer un petit canvi, preguntant també als enquestats pel coneixement que tenien d'aquestes lleis.

En segon lloc, i corregint també el meu plantejament inicial, el país espanyol no es troba en una mala posició respecte als altres països europeus, sinó en una d'intermèdia. Amb aquestes dues hipòtesis desmentides, queden també aconseguits dos dels cinc objectius del treball (respondre els meus dubtes sobre la regulació legislativa de les altes capacitats a nivell de Catalunya, Espanya i Europa, i esbrinar la posició del país espanyol dins el continent europeu de la resposta educativa respecte als alumnes amb altes capacitats). Els altres tres, juntament amb les altres hipòtesis, troben les seves respostes en la part pràctica.

Després de realitzar la part pràctica, es poden extreure aquestes conclusions:

Primerament, la majoria de famílies desconeix les lleis existents mentre que gran part dels professors afirma conèixer-les. Així queda desmentida i verificada una de les hipòtesis, ja que en un inici creia que cap dels dos col·lectius, en general, no coneixia les lleis.

En segon lloc trobem que la valoració de les famílies sobre la gestió de les escoles respecte a les altes capacitats és de 3 sobre 5, o sigui que és intermèdia, i no pas dolenta com jo pensava inicialment.

En tercer lloc, mentre que les famílies perceben el contrari, gran part dels professors coincideix a dir que tenen prou recursos i informació per atendre de manera correcta aquests alumnes.

Finalment, la resposta més repetida sobre quin és el procediment a seguir quan hi

ha unes altes capacitats confirmades és que els professors no saben com actuar. A més, per aquesta mateixa pregunta m'he trobat amb una gran varietat de respostes, la qual cosa mostra una manca de consens i unitat que moltes vegades acaba amb una desatenció d'aquests alumnes.

Amb aquests punts exposats queden tots els objectius aconseguits i totes les hipòtesis resoltes. A més, vaig parlar amb dues professores que van estudiar en dues universitats i promocions diferents i amb una professora actual de la Universitat de Girona, i he pogut observar que el problema pot venir de la formació del professorat, ja que en els tres casos m'han dit que en la carrera no es tracta de manera ni específica ni destacada l'atenció als alumnes amb altes capacitats.

A nivell personal, aquest treball m'ha ajudat a acabar de decidir el meu futur educatiu i professional, i m'ha servit com una mena de fase preparatòria per a més endavant. Com que ja tenia coneixements previs sobre el tema, explicar i trobar la informació no m'ha resultat gaire difícil, tot i que va ser més complicat quan els centres educatius no es van mostrar gaire col·laboratius. Amb tot això, he pogut acabar un treball amb uns resultats dels quals em sento orgullosa.

La meua intenció amb aquest treball era evidenciar un problema que fa molts anys que s'arrossega, fer un toc d'alarma tant a les famílies com a les escoles, universitats i professors. El col·lectiu de persones amb altes capacitat necessita tanta atenció com qualsevol altre i ha de ser atès correctament. Qualsevol talent que no es cultiva, es perd.

Ara només queda tancar el cas.

Bibliografia o web

– Altas Capacidades en Europa [en línia]. El mundo del superdotado. <<https://www.elmundodelsuperdotado.com/altas-capacidades-europa/>> [Consulta: 7 jul. 2020]. – Bellver Vázquez-Dodero, Isabel. Niños y niñas con altas capacidades intelectuales. Pautas para padres y madres. 1a ed. Madrid: CEAPA, desembre 2013. – Bufete Rosales. La jerarquía de las normas jurídicas en España [en línia]. Bufete Rosales: <<https://www.bufeterosales.es/la-jerarquia-de-las-normas-juridicas-en-espana/>> [Consulta: 3 jul. 2020]. – Castellero Mimenza, Oscar. Las 5 diferencias entre ley y decreto y cómo regulan a la sociedad [en línia]. Psicología y mente. <<https://psicologiymente.com/miscelanea/diferencias-ley-decreto>> [Consulta: 30 juny. 2020]. – Consell de la Comissió Europea. Propuesta de Recomendación del Consejo relativa a la promoción de los valores comunes, la educación inclusiva y la dimensión europea de la enseñanza [en línia]. Comisión Europea, web oficial: 17 gen. 2018. <<https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2018/ES/COM-2018-23-F1-ES-MAI-N-PART-1.PDF>> [Consulta: 19 juny. 2020]. – Dalmau Bacardit, Ma. Lourdes. L'atenció a l'alumnat amb altes capacitats [en línia]. Servei educatiu del Baix Empordà: publicat el 6

de maig de 2014 a les 7:32, actualitzat per Martí Ristol Perxes el 12 de maig de 2014 a 4:48. <<https://sites.google.com/a/xtec.cat/se-baixemporda/eap-baix-emporda/des-de-l-eap/l'atencioal'alumnatambaltescapacitat-s>> [Consulta: 8 nov. 2020]. — Dr. Walburga M. Weilguny, Dr. Claudia Resch, MMag. Elke Samhaber, Hartel, Birgit. White Paper promoting talent and excellence [en línia]. European Talent Centre Budapest: publicat el 2011, traduït el 2013. <https://talentcentrebudapest.eu/sites/default/files/White%20Paper%20Promoting%20Talent%20and%20Excellence.pdf?_ga=2.15793810.6.1437651440.1604341495-1411427551.1604341495> [Consulta: 2 nov. 2020]. — EAP [en línia]. Gencat.cat. <<http://xtec.gencat.cat/ca/serveis/sez/eap/>> [Consulta: 30 set. 2020]. — Eur-lex [en línia]. Eur-lex.europa.eu. <<https://eur-lex.europa.eu/search.html?qid=1599833488021&text=altas%20capacidades&scope=EURLEX&type=quick&lang=es>> [Consulta: 11 set. 2020]. — Feenstra, Coks. El niño superdotado. Cómo reconocer y educar al niño con altas capacidades. 1a ed. Barcelona: Ediciones Médici, 2004. — Freqüència absoluta, relativa, acumulada i taules estadístiques [en línia]. Sangakoo.com. <<https://www.sangakoo.com/ca/temes/freqüencia-absoluta-relativa-acumulada-i-taules-estadístiques>> [Consulta: 5 nov. 2020]. — García-Allen, Jonathan. Tipos de motivación: las 8 fuentes motivacionales [en línia]. Psicología y mente. <<https://psicologiymente.com/psicologia/tipos-de-motivacion/>> [Consulta: 27 maig. 2020]. — Gottfredson, Linda S. Mainstream Science on Intelligence: An Editorial With 52 Signatories, History, and Bibliography [en línia]. Wall Street Journal: 13 des. 1994. <<http://www.intelligence.martinsewell.com/Gottfredson1997.pdf>> [Consulta: 17 maig. 2020]. — Graella de valoració per detectar alumnes amb altes capacitats de 5 a 8 anys [en línia]. Xtec.gencat.cat. <<http://xtec.gencat.cat/web/content/alfresco/d/d/workspace/SpacesStore/0046/494ddcc4-3187-4c2d-9e93-9df8dcd6221/Graella-de-valoraci-per-detectar-alumnes-amb-altes-capacitats-de-5-a-8-anys.pdf>> [Consulta: 10 oct. 2020]. — Grande Yeves, Patricia. ¿Cuáles son las diferencias entre una ley y un decreto? [en línia]. La mente es maravillosa: 17 juny. 2019. <<https://lamenteesmaravillosa.com/cuales-son-las-diferencias-entre-una-ley-y-un-decreto/>> [Consulta: 30 juny. 2020]. — Guia per a la detecció i intervenció educativa en alumnes amb altes capacitats intel·lectuals. 2018. — Guirado, Àngel. ¿Qué sabemos de las altas capacidades? Preguntas, respuestas y propuestas para la escuela y la familia. 1a ed. Barcelona: Editorial Graó, març 2015. Infocop. Un sistema educativo que desaprovecha las altas capacidades [en línia]. Infocop.es: 12 feb. 2011 5:52. <http://www.infocop.es/view_article.asp?id=3297> [Consulta: 16 set. 2020]. — INS Marta Mata. Protocol de detecció, avaluació i intervenció amb alumnes d'altas capacitats [en línia]. Agora.xtec.cat. <<https://agora.xtec.cat/institutmartamata/wp-content/uploads/usu281/2017/07/protocol-altas-capacitats-Institut-Marta-Mata-1.pdf>> [Consulta: 10 oct. 2020]. — López Ruiz, Dolores. Código de leyes educativas [en línia]. BOE.es: 3 juny. 2020. <Código de leyes educativas - BOE.eswww.boe.es >

biblioteca_juridica › codigos › abrir_pdf> [Consulta: 15 jul. 2020]. – Mainstream Science on Intelligence [en línia]. Wikipedia: 13 feb. 2020. <https://en.wikipedia.org/wiki/Mainstream_Science_on_Intelligence> [Consulta: 17 maig. 2020]. – Martínez Torres, Mercè i Guirado, Àngel. Alumnado con altas capacidades. 1a ed. Barcelona: Editorial Graó, juny 2010. – Marín Hellín, Marcial. Resolución de 20 de diciembre de 2017, de la Secretaría de Estado de Educación, Formación Profesional y Universidades, por la que se crean, regulan y ordenan las Aulas Abiertas Especializadas para el alumnado de altas capacidades intelectuales en centros de educación primaria sostenidos con fondos públicos de las ciudades de Ceuta y Melilla [en línia]. BOE: núm 17, 19 gen. 2018. (pàgines 7543 a 7547 [5 p.]) <https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-2018-697> [Consulta: 18 juny. 2020, 7 jul. 2020]. – MasterD. Diferencia entre Ley Orgánica y Ley Ordinaria - MasterD [en línia]. Youtube: 14 set. 2015. <<https://www.youtube.com/watch?v=bI4zbp4eG3s>> [Consulta: 30 juny. 2020]. – Meuller-Oppliger, Victor. Gifted education in Switzerland: widely acknowledged, but obstacles still exist in implementation [en línia]. PeDOCS.de: publicat el 2014. (Journal 4). <<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.884.3867&rep=rep1&type=pdf>> [Consulta: 28 oct. 2020]. – Mir, Victoria i Gómez Masdevall, Ma Teresa. Altas capacidades en niños y niñas: Detección, identificación e integración en la escuela y en la familia. 2a ed. Espanya: Narcea Ediciones, 6 de novembre de 2016. – Morales García, Teresa. ¿Es en realidad Messi superdotado? [en línia]. El País: publicat el 3 de juny de 2017 a les 18:45. <https://elpais.com/elpais/2017/06/29/buenavida/1498726425_845820.html> [Consulta: 5 nov. 2020]. – Muñoz, Ana. ¿Qué es la estabilidad emocional? [en línia]. About Español: 1 novembre 2019. <<https://www.aboutespanol.com/que-es-la-estabilidad-emocional-2396374>> [Consulta: 13 abr. 2020]. – Nens amb altes capacitats [en línia]. Gabinet Psicodiagnòs. <<https://www.psicodiagnos.cat/area-general/situacions-especials/superdotacio-nens-amb-altes-capacitats/index.php>> [Consulta: 12 abr. 2020]. – Ninkov, Ivona. Education Policies for Gifted Children Within a Human Rights Paradigm: a Comparative Analysis [en línia]. Springer Link: publicat el 6 d'octubre de 2020. (Journal of Human Rights and Social Work). <<https://link.springer.com/article/10.1007/s41134-020-00133-1#Sec2>>. [Consulta: 11 nov. 2020]. – Observatori de les altes capacitats [en línia]. <http://unedgirona.quned.es/altes_capacitats> [Consulta: 11 des. 2020]. – OKDIARIO. Coeficiente Intelectual: Cómo se mide el coeficiente intelectual. OKDIARIO: 1 nov. 2016. <<https://okdiario.com/curiosidades/como-mide-coeficiente-intelectual-495593>> [Consulta: 25 maig. 2020]. – Pérez Porto, Julián i Gardey, Ana. Definición de campana de Gauss [en línia]. Definición.de: data de publicació: 2016, data de revisió: 2017. <<https://definicion.de/campana-de-gauss/>> [Consulta: 25 maig. 2020]. – Pino, Fernando. Cómo se mide el coeficiente intelectual: te explicamos cómo funciona esta famosa prueba [en línia]. Vix: 2005. <<https://www.vix.com/>>

es/ciencia/204976/ asi-es-como-utilizar-emojis-te-hace-mas-inteligente-segun-la-ciencia?utm_source=next_article> [Consulta: 12 abr. 2020]. – ¿Qué dice la Ley Española sobre las Altas Capacidades? [en línea]. Guía sobre altas capacidades para padres: 27 jul. 2018. <<https://guiasobrealtascapacidadesparapadres.wordpress.com/2018/07/27/legislacion-altas-capacidades/>> [Consulta: 7 jul. 2020]. – Què és Fanjac? [en línea]. Fanjac.org. <<https://www.fanjac.org/informacio/>> [Consulta: 11 des. 2020]. – Quocient Intel·lectual [en línea]. Universitat de Barcelona. <http://www.ub.edu/casosen_xarxa/glossary/quocient-intel·lectual-qi/#.XsvKvi-KrjB> [Consulta: 25 maig. 2020]. – Resch, Claudia. National Policies and Strategies for the Support of the Gifted and Talented in Austria [en línea]. Institute of Education Sciences: 2014. (Vol. 4, Núm. 3). <<https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1129555.pdf>> [Consulta: 19 set. 2020]. – Rodríguez García-Caro, José Isaías. Dictamen del Comité Económico y Social Europeo sobre el tema «Liberar el potencial de los niños y los jóvenes con gran capacidad intelectual dentro de la Unión Europea» (Dictamen de la iniciativa) [en línea]. Eur-Lex:2013.<https://eur-ex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=O-J:C:2013:076:0001:0_007:ES:PDF> [Consulta: 8 jul. 2020]. – Tapia Palacio, Clara. Relacions entre la intel·ligència, la intel·ligència emocional i el rendiment escolar [en línea]. Edubcn: 2014. <https://www.edubcn.cat/racs_gene/treballs_recerca/2013-2014-07-3-TR.pdf> [Consulta: 17 maig. 2020]. – Tirri, Kirsi i Kuusisto, Elin. How Finland Serves Gifted and Talented Pupils. 2013. – Tourón, Javier i Freeman, Joan. «Chapter four. Gifted Education in Europe: implications for policymakers and educators». S.I. Pfeiffer. APA Handbook of Giftedness and Talent. Lloc de publicació: the American Psychological Association, 2018, p. 55-70. <<https://www.joanfreeman.com/pdf/Gifted-Education-in-Europe.pdf>> [Consulta: 19 set. 2020]. – Unión Europea. Países [en línea]. Europa.eu: 4 des. 2020. <https://europa.eu/european-union/about-eu/countries_es> [Consulta: 10 set. 2020]. – Vilà Gironella, Dolors. L'estabilitat emocional: un factor molt rellevant de la personalitat [en línea]. Psicologia Pas a Pas: 21 gener 2017. <<https://www.pasapaspsicologia.com/ca/estabilitat-emocional-un-factor-molt-rellevant-de-la-personalitat/>> [Consulta: 13 abr. 2020]. – Western European and Others Group [en línea]. Wikipedia.org: actualitzat el 26 de novembre de 2020 a les 20:48. <https://en.wikipedia.org/wiki/Western_European_and_Others_Group>. [Consulta: 11 nov. 2020].
